

HOLMBOEN

Holmboen er et kvartalsblad for Holm Sogneforening af 1. maj 1978.

Foreningen er upolitisk, og har til formål at styrke og udvikle landsbyfællesskabet, såvel kulturelt som selskabeligt samt medvirke i alle sager til styrkelse af sognets interesse af social og teknisk art og samtidig være til hjælp for de folkevalgte råd.

Indlæg i Holmboen

Bladets spalter er åbne for alle medlemmer. Har du noget på hjerte, er du velkommen til at komme med indlæg til Holmboen.

Har du adgang til en computer, kan du fx maile en wordfil med dit indlæg, du kan ringe til en af os, du kan aflevere det personligt eller sende det i posten.

Materiale til næste nummer af Holmboen skal være redaktionen i hænde senest: 15. oktober 2017.

Holmboen udkommer omkring

1. februar, 1. maj, 20. august og 1. november.

Redaktion

Jonna Neumayr
Mobil: 2847 4281
Email: baunbjergvej@gmail.com

Oplag: 300 stk.
Løssalgspris: kr. 30,00

Bestyrelsen for Holm Sogneforening

Formand

Kristian Dreyer
Tlf. 2245 2169
E-mail: kedde-d@outlook.dk

Næstformand

Jørgen Hornshøj
Tlf. 7449 0023
Email: jhornshoej@bbsyd.dk

Kasserer

Hans Chr. Jessen
Tlf. 2372 8757
Email: trolsgaard@bbsyd.dk

Bestyrelsesmedlemmer

Jonna Neumayr
Tlf. 2847 4281
Email: baunbjergvej@gmail.com

Trine Bossen Villumsen
Tlf. 2215 3578
Email: trunte13@hotmail.dk

Hanne Egtved Hansen
Tlf. 3054 2330
Email: hanneegtved@gmail.com

Jan Philipsen
Tlf. 7449 0492
Email: fippesen@gmail.com

Revisorer

Gerda Lorenzen
Claus Jessen

Suppleanter

Bente Rasmussen
Jessie Dowdall

Brugergrupper

Fællesspisning

Anja og Per Larsen

HAT

Jørgen Hornshøj

Tlf. 7449 0023

Lokalhistorisk

Henriette Matthiesen

Tlf. 2023 3650

Holm Fodboldklub

Søren Kolmos

Tlf. 6126 3423

Strikkeklubben

Tove Bruun

Tlf. 6139 0723

Holm.infoland.dk

Esther Hess Madsen

Tlf. 6175 0619

Lotto

Hanne Egtved Hansen

Tlf. 3054 2330

Har du lyst til at deltage i en eller flere af disse aktiviteter, kontakt da venligst en af ovenstående personer.

Er du derimod interesseret i selv at starte en ny gruppe op, kontakt da venligst en fra bestyrelsen.

Leje

Udlejning af borde, stole og service.

Priser:

Borde: 25 kr./stk.

Stole uden hynder: 5 kr./stk.

Stole med hynder: 6 kr./stk.

Ring på telefon 7445 3324
torsdage fra kl. 18-19.

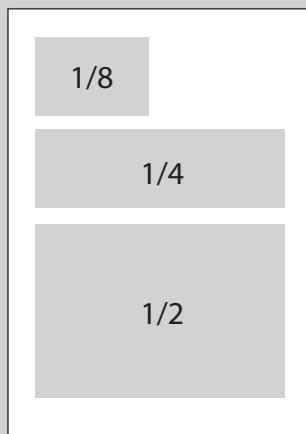
Priser på annoncer i Holmboen

1/8..... kr. 350

1/4..... kr. 500

1/2..... kr. 900

Betaling: 1 gang årligt (januar).

Se kommende arrangementer på
www.olferts-venner.dk

JCS

Transport

Møllegade 27, Holm
6430 Nordborg
Tlf.: 74 45 89 00
Mobil: 40 13 77 95

Dreyers el-service

Salg . Service . Reparation . Maskinvedligeholdelse . Nybygning

NIS DREYER · Aut. el-installatør
Brønd 7a · Holm · 6430 Nordborg · Tlf. 74 45 02 01

NORDBORG BIO

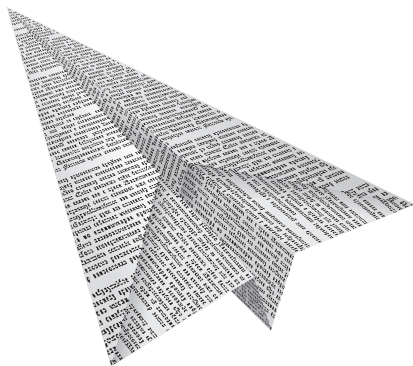
Besøg os på www.nordborgbio.dk

Randis

BLOMSTER & PLANTER
Ulbjerggade 23, Nordborg
Telefon: 74 45 14 44

Bestyrelsens KLUMME

AF KRISTIAN DREYER

Kære Holmboere,

Sommeren er over os og forhåbentlig er landmændene i gang med årets høst. I skrivende stund er høsten sat på stand by grundet det efterårsagtige vejr med regn og blæst. Vi håber alle, at de bliver færdige inden årets Høstfest, hvor vi gerne skulle have alle med til, at fejre høstens afslutning.

Afslutningen på Heksens liv, blev også fejret Sankt Hans aften på Sognegården. Et nyt koncept, eller gammel vin på nye flasker om man vil – ikke desto mindre, så smagte det af en gentagelse til næste år. En meget stor tilslutning, hvor man virkelig kunne se, hvor mange børn der bor i Holm i dag. Den store tilslutning må være beviset på, at vi tog den rigtige beslutning og flyttede arrangementet til Sognegården. Når næsten 100 mennesker i alle aldre dukkede op, så har vi besluttet, at videreføre denne hyggelige tradition som i år. Som en af deltagerne udtalte, citat " Dejligt,

at vi kan få en kold øl," Ligeledes er muligheden for at komme på toilet og gå inden døre, når det blæser lidt for meget eller giver en lille byge, noget folk synes godt om. Hvem ved – måske bliver vi endnu flere næste år.

Holm Sogneforening har i mange år lejet lejligheden på 1.sal ud og derved fået indtægterne fra lejen, som aftalt i den brugeraftale, vi har omkring Sognegården med Sønderborg kommune. Vores lejer har sagt lejligheden op til d. 1. august. Da vi modtog opsigelsen, drøftede vi i bestyrelsen, fremtiden for vores rolle som udlejer. Der er forskellige sider i sagen – den positive, hvor den økonomiske gevinst lejen giver til foreningen, men også det rent praktiske omkring det at være udlejer, som kan have negative konsekvenser. Vi har i mange år været heldige med vores lejere, den seneste har boet i lejligheden i 13 år. Man hører også om udlejere der er mindre heldige med deres lejere. Hvis

vi skal se på den negative side, så ønsker bestyrelsen ikke det arbejde der ligger i de mulige konsekvenser på den side. Derfor har vi besluttet, at vi ikke vil leje den ud længere. Hvert fald ikke på kort sigt, så må vi se, hvordan tingene ser ud i fremtiden.

Denne beslutning åbner op for nye muligheder. Vi har haft indledende samtaler med Holm Fodboldklub, som måske vil overtage de ledige lokaler. Hvis fodboldklubben vælger at flytte fra den gamle pavillonen, så ville det skabe muligheden for en delvis renovering af pavillonen samtidig med, at der i den anden halvdel, ville være mulighed for, at lave en overdækket terrasse og etablering af lejepladsen på græsplænen i tilknytning til. Den renoverede del af pavillonen, kunne så benyttes til materialedepot for både Fodboldklubben og Sogneforeningen. De endelige samtaler og aftaler forventes gennemført og på plads i løbet efteråret.

I løbet af efteråret begynder Sognegården, at summe af liv igen. Zumba, Lotto, Fællesspisning, Strikklub samt andre aktiviteter og arrangementer fylder igen lokalerne. Det er værdifuldt for vores landsby, at byens samlingssted for aktiviteter benyttes flittigt og af mange.

Sønderborg kommune betaler omkostningerne forbundet med lys og varme, så på den front er det vigtigt, at vores skattepenge bruges fornuftigt og med omtanke. Her er Sogneforeningen en vigtig medspiller for kommunen, således dine og mine penge ikke passerer ud gennem hænderne til ingenting. Derfor registrerer vi alle aktiviteter på en stor kalender der hænger på skydedøren ud til toiletterne. Så afholder du et arrangement eller kører en af ovenstående aktiviteter, så husk at skrive på kalenderen med antal deltagere. Det giver kommunen et godt billede af aktiviteterne på Sognegården, og er samtidig med til at vise vores fælleshus, er værd at smide penge i.

Og penge er det, det handler om. Kommunen vil sikre sig, at de penge man bruger, også bliver brugt efter hensigten og ikke mindst fornuftigt i forhold til den aktivitet der foregår i kommunens bygninger, hvor Sognegården bare er en af dem. Derfor er vi lidt på forkant med at notere vores brug af Sognegården, for på et tidspunkt at kunne dokumentere vores brug af kommunens bygning.

Som nævnt i en tidligere klumme, så har kommunen afsat midler til vedligeholdelse af fuger i murværket og reparation af lyskasser langs vejen. Desværre var kommu-

nen nødt til at skifte håndværker, så vi afventer den nye håndværker bliver sat ind i tingene i løbet af kort tid, så vi endelig kan komme i gang.

Vi vil gerne ønske Jer alle en dejlig sensommer og vi håber, I vil deltage i årets høstfest, lørdag d. 2. september.

Bestyrelsen

Brdr. Entreprenør Aut. kloakmester Nørulf A/S

Stolbrogade 23, Stolbro, 6430 Nordborg
Telefon: 7445 9988 • Mobil: 2049 5198

Erik Jensen VVS Nordborg ApS

- Deres VVS-installatør *Søren B. Nyvang og Allan Sarsgaard*

Søren B. Nyvang
Mobil +45 2044 8565

Allan Sarsgaard
mobil +45 4044 7565

Mellemvej 2
DK-6430 Nordborg
Tel. +45 7445 0565
E-mail: info@ejvvs.dk

HØSTFEST

Børnarrangement kl. 10 på sportspladsen og i salen på Sognegården. I tilfælde af regn, kun i salen.

Der vil være noget rundbold udenfor, indenfor er der et fodboldbord, gulv-golf mm.

Som sædvanlig er sogneforeningen vært med æbleskiver og saftvand.

Høstfest for de voksne kl. 19 i laden hos Kaja og Christen. Spis din medbragte mad og hyg dig sammen med de andre holmboere og gæster. Der vil være høsttale og underholdning ved Xzet. Der kan købes drikkevarer til hørerpriser hele aftenen.

Køb af billetter torsdag den 24. og torsdag den 31. august mellem kl. 18-19 i Sognegården.

Pris for alle festdeltagere: **60 kr. per person.**

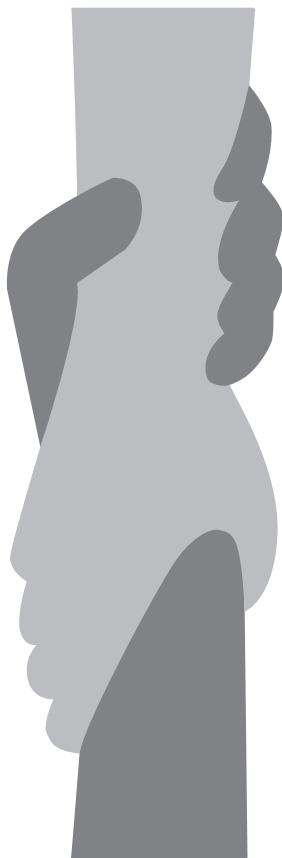
2. september 2017

Vi har brug for en hjælpende hånd til årets høstfest, meld dig til et hold ►

Der kan afleveres blomster og grønt til pynt i laden fredag kl. 19.
HUSK at vi flager på dagen.

Vi har brug for en **hjælpende hånd** til følgende til årets høstfest

HOLD 1

Onsdag den 30. august kl. 17

Klargøring/rengøring og opsætning af lys i
Chrestens lade

HOLD 2

Torsdag den 31. august kl. 17

Opstilling af scene, borde, stole og bar

HOLD 3

Fredag den 1. september kl. 19

Borddækning og pyntning af laden samt
opstilling af toiletvogn

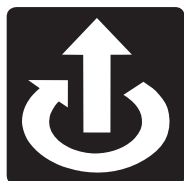
HOLD 4

Søndag den 3. september kl. 11

Oprydning

*Tilmelding til et af holdene til Hanne på
mobil 3054 2330.*

LINAK®

Fra Sankt Hans 23. juni 2017

I år var Sankt Hans arrangementet flyttet fra Lønsemade til Sognegården. Vi startede med små bål, hvor børnene kun kunne komme og bage snobrød. Senere på aftenen blev bålet tændt, og Dusko holdt båletalen for os, hvor han især kredsede om den frivillige indsats for glæden og sammenholdet i vores by.

Medens bålet brændte, sang vi Midsommervisen og Als-sangen.

Vi sluttede aftenen af i hinandens selskab, medens vi nød en grillpølse og en fadøl.

Vejret var ok til udendørsaktiviteter, men placeringen på sognegården gjorde arrangementet bedre.

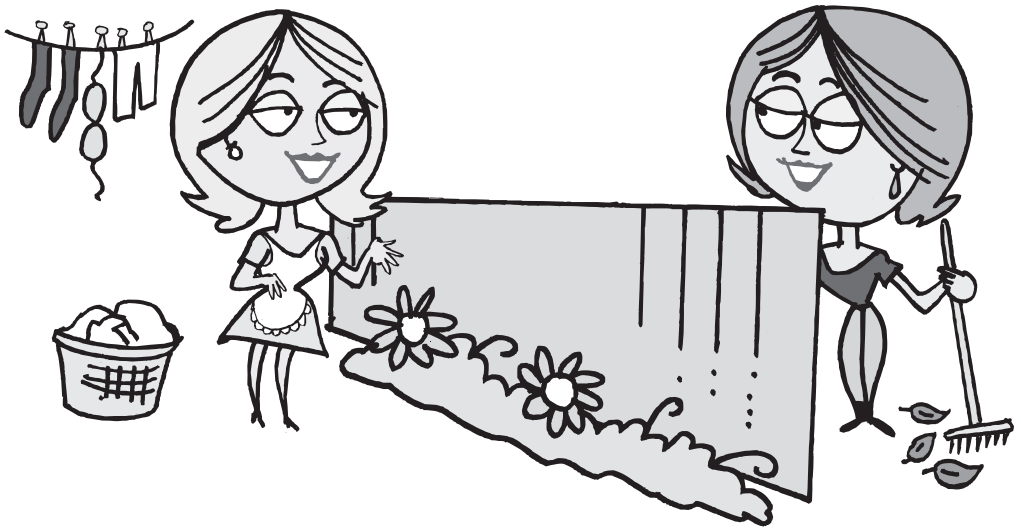

Kvickly

Nordborg
Telefon 74 45 05 52

Gode dagligvarer
hver dag!
– lige ved hånden
til den rigtige pris!

Fra Holmbodasbogen

April 2017

Nedbør april: 31,4 mm (normalt 40 mm)

4. Anna Madsen, tidligere Damgade 7, fyldte 70 år.
4. SKLA-generalforsamling på Majkroen.
5. Slægtsforskningsgruppen, 9 deltagere
7. Rasmus Hansen og Maria, Møllegade 6, har fået en datter.
10. Lotto.
17. Påskeudstilling på Jollmandsgård, ca 320 besøgende.
Dyvigvej 2, Dyvig Art Trebbien, Møllegade 1.
22. Strand- og byrensning med ca. 50 deltagere.
24. Lotto
25. Aprilfestival: (Teater i hele Sønderborg området). Holm Sognegård,
fik besøg af en temmelig berømt klovn.
29. Åbent Arkiv, 5 deltagere.

Maj 2017

Nedbør i maj: 22,8 mm (normalt 42 mm)

Følkjærgård, Brønd 14 solgt til Henrik Clausen, Pøl.

Helle Gram Jensen og Erling Jensen (Havnemester i DB) er flyttet ind på Oldenorvej 3.

3. Slægtsforskningsgruppen, 7-8 deltagere.
4. Zumba
6. Åben Hjortspringbåd og Jollmandsgård.
6. Badebro klar.
11. Zumba.
13. Åben Hjortspringbåd og Jollmandsgård.
23. Svend Erik Nielsen, Nørrehaven 6, døde 77 år gammel.
23. Generalforsamling Jollmandsgård med 25 deltagere.
Peter Jensen afløser Peter Matthiesen som formand på Jollmandsgård. Nye i bestyrelsen: Kurt Andersen og Margrethe Krogsgaard.
27. Loppemarked på Møllegade 53.
27. Åbent Arkiv med 4 deltagere .

Juni 2017

23. Sankt Hans på sognegården. Dusko Milovic holdt båletalen.
27. Kongeskibet ude for Steg.

Mellemvej 21
6430 Nordborg
Telefon: 7449 0379
E-mail: adm@colorsigns.dk
www.colorsigns.dk

Aktivitetskalender for Holm Sogneforening

August - Oktober 2017

August 2017	
Ti	1 Hjortspringbåden
On	2
To	3
Fr	4
Lø	5 Jollmandgård
Sø	6
Ma	7
Ti	8 Hjortspringbåden
On	9
To	10 Zumba
Fr	11
Lø	12 Jollmandgård
Sø	13
Ma	14

September 2017	
Fr	1
Lø	2 Høstfest Jollmandgård
Sø	3
Ma	4 Lotto
Ti	5 Hjortspringbåden
On	6
To	7 Zumba
Fr	8
Lø	9 Jollmandgård
Sø	10
Ma	11
Ti	12 Strikkeklub Hjortspringbåden
On	13
To	14 Zumba

Oktober 2017	
Sø	1
Ma	2 Lotto
Ti	3 Fællesspisning Hjortspringbåden
On	4
To	5 Zumba
Fr	6
Lø	7 Jollmandgård
Sø	8
Ma	9
Ti	10 Strikkeklub Hjortspringbåden
On	11
To	12 Zumba
Fr	13
Lø	14 Jollmandgård

Sø	15	
Ma	16	Lotto
Ti	17	Hjortspringbåden
On	18	
To	19	Zumba
Fr	20	
Lø	21	Jollmandgård
Sø	22	
Ma	23	
Ti	24	Strikkeklub Hjortspringbåden
On	25	
To	26	Zumba
Fr	27	
Lø	28	Hygge-musikaften Jollmandgård Holm Arkiv
Sø	29	
Ma	30	Lotto
Ti	31	

Fr	15	
Lø	16	Jollmandgård
Sø	17	
Ma	18	Lotto
Ti	19	Hjortspringbåden
On	20	
To	21	Zumba
Fr	22	
Lø	23	Jollmandgård
Sø	24	
Ma	25	
Ti	26	Strikkeklub Hjortspringbåden
On	27	
To	28	Zumba
Fr	29	
Lø	30	Jollmandgård Holm Arkiv

Ti	15	Hjortspringbåden
On	16	
To	17	Zumba
Fr	18	
Lø	19	Jollmandgård
Sø	20	
Ma	21	
Ti	22	Hjortspringbåden
On	23	
To	24	Zumba
Fr	25	
Lø	26	Jollmandgård
Sø	27	
Ma	28	
Ti	29	Hjortspringbåden
On	30	
To	31	Zumba

Mere INFO for Jollmandgård, Hjortspringbåden og Holm Arkiv kan ses side 23.

Kære Holmboer

Sikke et dejligt sted vi bor, her i Holm! Efter næsten 10 år i Sverige flyttede jeg i januar 2016 tilbage til Danmark, just til Als, i rimelig afstand til mine børn og børnebørn, som bor dels i det sydlige Danmark, dels i det nordlige Tyskland. Og jeg kunne ikke have fået det bedre: et tilpas lille-stort hus, en rummelig have, søde og hjælpsomme naboer og nye kontakter i byen. Og så smukke huse og fantastiske haver som man har glæde af, når man går en tur – og så selvfølgelig nærheden til stranden og til havnen, og ikke for stor afstand til indkøb. Og mange interessante natur- og kulturseværdigheder rundt omkring.

Der er bare én ting som jeg reagerer nervøst på, og det er den høje hastighed, som en del bilister kører gennem byen på Møllegade på! Det er ikke bare generende, men det er også farligt når man går en tur med hunden, eller spadserer med spankulerende børnebørn og biler drøner forbi, uden at sænke farten.

Kære Holmboer, afstande er jo ikke store, man kommer ikke hurtigere hjem eller på arbejde, om man overskrider tempogrænsen i byen. Det kan bare handle om et eller to minutter! Og de skulle vi vel unde (eller ofre) på hinanden, mener jeg. Mit forslag er at man kører lige så stille og roligt så man kan se, hvad der rører sig hos naboerne, eller måske får man også et smil og en hilsen fra nogen som er udenfor? Det kan være umagen værd.

Og så har jeg en lille bemærkning til sidst: min Collie Leia reagerer panisk på skudlyd. Så skal hun bare væk, lige meget hvordan, og hvorhen. Og hun finder ikke hjem igen, Jeg tror det skyldes, at jeg er den 3. ejer som hun bor hos. Hun kan være lidt forvirret, men er altid meget venlig og glad for ethvert menneske, specielt børn og unge. Hidtil har hun været væk tre gange, og jeg har fundet hende med hjælp af facebook-efterlysning og venlige mennesker. Tak til alle som har hjulpet mig. Hun har mit telefonnummer inde på halsbåndet – hvis det skulle ske igen.

Inden det nye nummer af "Holmboen" udkommer, har jeg en udstilling med malerier på "Kunstpunkt" i Augustenborg sidst i oktober. Bare for at sige at jeg ikke bare "klager", men også gerne vil bedrage med noget positivt.

*Jeg ønsker alle en fin sensommer og høst!
Melsene, Møllegade 37*

Buketter • Bårebuketter • Brudebuketter
Sammenplantninger • Chokolade og vin

Blomsterværkstedet

Storegade 25 • 6430 Nordborg • Telefon: 7449 1212
Medlem af Euro Florist

TUBORGFONDET

Gamle Carlsberg Vej 10 · 2500 Valby · Tel. 33 27 47 03 · Fax 33 27 47 03

Fællesspisning i Holm sognegård

Så er der igen fællesspisning,
første gang

tirsdag den 3. oktober

og herefter den første tirsdag i
måneden, dvs. den 7. november og
6. december.

Tilmelding skal ske senest en uge før
til Tom Møller, tlf. 2537 1788 eller Joan
tlf. 5299 0971

Lotto starter op igen mandag den 4. september

og herefter hver anden mandag:

18. september

2. oktober

16. oktober

30. oktober

Strikkeklubben

tager fat i strikketøjet igen tirsdag den 12. september

og herefter hver anden tirsdag i måneden:

Alle er velkommen i vores strikkeklub, det koster ingenting og der er ingen forpligtigelser. Tag din kaffe/te med, og strikker du ikke, er alt andet håndarbejde også velkommen. Vi er der fra kl. 19 til 21 med en pause ved 20-tiden.

26. september • 10. oktober • 24. oktober

Tove Bruun, tlf. 6139 0723

ZUMBA

Så er der gang i hofterne igen på Sognegården

hvor der starter hold op den 10. august kl. 18.30.

Herefter hver torsdag frem til jul.

Der bliver evt. 2 hold, alt efter, hvor mange tilmeldinger der er.

Der er link med tilmelding på FaceBook.

Hygge- og musikaften på Sognegården Lørdag den 28. oktober kl. 18.00 - ?

Duoen **Evergreens**, som består af Dusko Milovic og Jan Schaloske, spiller glad musik man kan synge med på – kom og få en hyggelig aften i fællesskab med andre Holmboere.

Kl. 18 starter vi op med at spise **egget medbragt mad**. Der vil være dækket op med service.

Kl. 19 går Dusko og Jan på scenen og spiller et par timer.

Det koster 50 kr. at deltage, og der kan købes øl, vin og vand til rimelige priser.

Tilmelding til Kristian Dreyer på tlf. 2245 2169 eller e-mail: kedde-d@outlook.dk

Betaling sker på aftenen. Der er 85 pladser – tilmelding efter først til mølle princippet.

Vel mødt!

Åbningstider Jollmandgård:

Hver lørdag fra kl. 9-11.

15. juni til 15. september er der mulighed for guided rundvisning tirsdag og lørdag fra 14-16. Entré 25,- kr. for personer over 14 år.

www.jollmandsgaard.dk

Åbningstider Hjortspringbåden

Hver tirsdag fra kl. 19-21.

13. april til 21. oktober fra kl. 14-21.

18. april til 21. oktober også lørdage fra kl. 14-17.

www.hjortspring.dk

Holm Arkiv

Sidste lørdag i måneden fra kl. 14-17.

Undtagen månederne juni, juli og august.

www.holm-arkiv.dk

Opvarmning? Spørg Dansk Varme Service

Vi tilbyder salg, service og installation af:

- Oliedeler
- Varmepumper
- Solvarme
- Olietanke
- Træpilleanlæg
- Brændeovne
- Naturgaskedler
- Stokerfyr
- Træpillebrændeovne

Vi tilbyder altid uforpligtende energirådgivning.

JOB Varmeteknik er din lokale servicepartner hos Dansk Varme Service.
Kontakt Mads Obling på 22 20 57 08

Dansk Varme Service A/S®
Totalleverandør af energiløsninger

Tlf. 70 10 98 00
www.danskvarmeservice.dk

Fra HOLM CUP 5. august 2017

Lørdag den 5. august afholdt Holm Fodboldklub deres årlige fodboldstævne på fodboldbanen ved Sognegården. Det er en dag mange ser frem til – ikke mindst de fodboldhold, som kommer fra nær og fjern. Det var 19. gang at stævnet var henlagt til banen i Holm, og igen i år var det godt arrangeret med vejret, grillpølser og øl til fodboldspillere og tilskuere.

Som noget nyt havde Sogneforeningen fået en invitation af fodboldklubben til at stille et hold. Det lykkedes at samle et stærkt hold kun besat med Holmboere, og vi havde en rigtig sjov dag, hvor det endda lykkedes at skrabe et par point sammen undervejs. Vi har lavet håndslag på også at deltage i stævnets 20-års jubilæum i 2018.

Stævnet er sammen med mange andre gode aktiviteter og arrangementer med til at sætte Landsbyen Holm på landkortet, og det skal vi være glade for.

Tak til Holm Fodboldklub, vi ses næste år – hvor pokalen skal hjem til Holm.

 <p>Kesse Malerforretning Storegade 2 A • 6430 Nordborg Tlf. 74 45 44 02 Biltilf. 21 42 90 57 Fax 74 49 05 02</p> <p><i>Er tapetet laset og væggen bar, - så ring til Kesse og sagen er klar!</i></p> <p><small>DANSKE MÅLERMESTRE "Alltid på forkant med udviklingen" BECKER'S FARVECENTER</small></p>	<p>Holm Pølser ApS Møllegade 39 • 22 12 33 57</p>
---	--

Hekseprocesserne

Artikel fra Holmboen

Holm allerede var henne hos herredsfogden, for at give tilkjende, at hun – Maren var skældt for trolddom af Karen Møllers, hvilket hun havde hørt af Kristine Jørgens.

Kristine Jørgens bekræftede, at hun havde hørt af Hindrig Tombsens hustru i Holm, medens de talte sammen i pinsedagene, at Karen Møller havde beskyldt Maren M. for trolddom.

Hekseprocesserne tegner et mørkt og gruopvækkende kapitel i vor forhistorie. Efterfølgende over 343 år gamle retssag taget fra Nørherreds retsprotokol er fra slutningen af denne periode og afslører trange vilkår for retssamfundet i de dage.

Uddraget fra retsprotokollen er afskrevet af afdøde grd. Jørgen Iversen Svejrup.

Anno 1670 den 5. jun. Har Kgl. Majestæts Befalingsmand Peter Petersen Støed, Herredsfoged for Nørherred, og Kgl. Majestæts Forvalter på Nordborg Rudolph Jessen, ladet alle de Holbo Bymænd, som havde Ild og Arnested, stævne, tillige med Mathis Hansen og hans hustru Maren, til gjen og forsvar, fordi samme Maren Mathieses er i ondt rygte for trolddom. Herpå er følgende vidnesbyrd om Maren Mathieses funden.

Lars Christensen hustru Abelone har sagt til Maren Mathieses, at Røgeren i

Hindrig Tombsens hustru i Holm forklarede, at Karen Møllers var kommen ind til hende, for at få hende til at gå til Maren M. og forklare hende, at eftersom hendes mand Simon Møller, var falden i sygdom og havde lagt i længere tid, havde hun Maren mistænkt for at have forvoldt denne sygdom. Hindrig Thomasens hustru havde nægtet at besørge dette ærinde, men imidlertid kom maren Mathieses selv ind til dem. Maren spurgte, hvordan Simon Møller havde det, hvortil hans hustru svarede, at det viste hun vel bedst selv, men hun skulle nok få sørget sådanne råd, at den som havde forvoldt hendes mands sygdom, skulle få Ild og Brand i stedet.

Karen Møllers forklarede for herredsfogden, at havde hun talt sådanne ord om Maren M., da var samme Maren før blevet udskældt for Trolddom. Hans Lauridsen i Holm beklagede sig for retten over, at hans hustru var ble-

vet syg efter en strid med Maren M. for halvandet år siden. Da Hans Lauridsen ved lejlighed havde ladet Maren dette høre, var det blevet bedre med hans hustru.

Bunde Martensen tilstod, at for nogen tid siden er Maren M. kommet ind i hans gårdsrum, efter en strid, han havde haft med hende, og han havde da forklaret Maren, at dersom han, hans hustru eller børn kom i nogen ulykke efter denne dag, vilde han i høj grad have hende mistænkt.

Kristen Hansen beklagede sig over, at han troede Maren havde forskyldt, at han pludselig mistede sit kræ i år.

Engel Fennekes klagede over, at efter at hendes søn var blevet slået af Mathis Hansen, var han blevet hel forvirret i hovedet og løb splittertøgen om på gaden. Hun havde derfor sagt til Maren M. s søn og datter, at dersom det ikke blev bedre med hendes søn, skulle deres moder få både Ild og Brand. Efter den tid var det blevet bedre med ham.

Efter sådanne ord og vidnesbyrd, har Herredsfogden på øvrighedens vegne pålagt de Holbo mænd at give Maren M. med hendes husbond et Byvinde hvor hun enten kunde renses, eller fælles som Troldkone, hvilket Byvinde af de Holbo Bymænd er udstedt således.

Efter som Maren M. for nogle år siden

var sat på Nordborg for Trolddoms sag, har der efter at hun er kommet ud derfra været rygter om Trolddom, dette bevidner vi, som byens forstander med vores Husmærker og Segl. Hvorpå Maren M. får sit Sognevinde således: - Anno 1670 den 20 jun. Har menige Sognemænd fra Tontoft Sogn, efter øvrighedens befaling forsamlet i Tontoft Kirke, for at give Maren M. af Holm hendes Sognevinde, således som de det for Gud og høje Øvrighed kan forsvare, og som hun har fortjent. Hertil svarer det ganske Sognefolk, fra alle tre byer, at de ville give hende det samme vidnesbyrd som Holboerne havde givet hende.

Derpå har seks af de Holbo gårdmænd, som byens forstandere på samtlige Bymænds vegne for retten givet fuldkommen sag mod Maren M., som Troldkone.

Anno 1670 den 26. jun er vi 12 Kirkenævninge, som er (navne på personer) af Herredsfogden for i dag opkrævet ang. Maren M. s Trolddomssag. Så sværger vi da for Gud og hans hellige Evangelium, at vi fuldkommen efter lov og vidnesbyrd tilfinder Maren M. fra Holm at være en Troldkone, hvorfor hun bør lide og undgælde, så vidt lov og ret udviser. Herpå havde herredsfogden givet hende under Skarpretterens hånd ved tortur at få hende til at bekende at hun en Troldkone.

Anno 1670 den 28. juni er Maren M. i forhør hvor hun bliver spurgt om hun

ville spotte den onde ånd, hvorpå hun svarer, at Gud havde forbudt hende det. Videre er hun blevet spurgt om hun var skyldig i Trolddomssagen med Laurids Baggesen, hvor for hun er sigtet. Hun svarer, at derfor havde Laurids Baggesen fået Svindsot, og at hun den aften intet videre vedgæet.

Den 29 om morgenen bekendte hun intet på Trolddoms vegne, da Gud havde forbudt hende det, hvorpå Skarpretteren ville have håret afskåret, hvorefter hun straks bekendte, at have gjort Hans Lauridsens hustru syg, og Niels Finks søn gal, samt fliet dem begge bedere igen med urter som hun fandt under tornebusken. Hun bekendte også under tortur at hun sammen med Kristine Balzer og hendes mand havde stjålet 8. får, men hun kunne ikke erindre hvad de ellers havde stjålet sammen. Videre bekendte hun at have stjålet en fed ko fra Jens Jørgensen, og at hun og hendes mand havde taget det flæsk, som var frastjålet Anders Bejerholm i Hagenbjerg.

Samme dag, under totur, blev hun spurgt om hun fremdeles ville stå ved det som hun havde tilstået, hvortil hun svarede ja.

Videre har hun bekendt at hun sammen med Bodil Jørgens fra Jørgen Matzens hus har villet skille godtfolk fra deres kør. På spørgsmål hvilke godtfolk, svarede hun at det var Laurids Baggesen hun mente for den skam han havde tilført hende,

tilspurgt om hvad årsagen var til at Bodil Jørgens havde været med til sådan forsæt, svarede hun at det ikke lige havde været Bodils bedrift. Maren M. blev under totur spurgt om Bodil Jørgens vidste noget om hende i trolddoms sager. Dertil svarede hun at Bodil Jørgens var uskyldig.

Den 30. om morgenen er hun atter i forhør, hvor hun under totur bliver spurgt om hun vil stå ved alt det som hun har tilstået, hvortil hun svarer ja og indrømmer at hun har fortjent døden. Hun bad den høje Øvrighed om de nådigst ville bevillige, at hun med sværdet måtte rettes. Videre bad hun om, at hendes skriftefader måtte meddele hende den hellige Nadver.

Den 5. juli om aftenen er hun igen i forhør, og man spørger hende om hun vil stå ved hendes forrige bekendelser – dertil svarer hun ja. Morgenen derpå får hun den hellige Nadver hvorpå hun modtager sin dom som lyder.

Da efter tiltale, gensvar og sagens lejlighed, eftersom Maren M. af Holm, formedeles andre bedrifter og egen bekendelse, både på Trolddoms vegne, såvel som tyveri, hvorfor hun efter loven har fortjent Ild og Brand, men alligevel til en liderligere død er benådet, tilfinder jeg Herredsfoged med de følgende 12 Doms mænd udi Skarpretterens hænder, at rettes med sværd for hendes misgerningers skyld, som det sig bør.

Danmarks sidste heks

Den ca. 74-årige bondekone Anne, er den sidste person, som de danske myndigheder henrettede for trolddom. Hun blev først halshugget, og siden brændt den 4. april 1693. Sagen er en hvepserede af rygter, jalousi og misundelse. Og det hele startede med et giftmord.

I Lommelev boede en klog kone som hed Karen, og var gift med Gregers Madsen. Hun praktiserede rundt om på det meste af Falster og havde en kunde i Nykøbing Falster, som hed Ingeborg Olufsdatter. Hun havde store problemer med sin mand, Oswald Egger.

Et lidet menneskeben

Oswald var noget hidsig, og havde bl.a. slået Ingeborg, så hun fik tre buler i hovedet. Karen skulle derfor levere et middel, som kunne "stille vrede" hos Oswald. Men det duede ikke, og efterhånden udviklede aftalen sig til, at han skulle ryddes ad vejen. Karen havde forskellige midler og ideer, og foreslog bl.a. at Oswald skulle have afskrab fra et menneskeben. Tanken var, at dødsningen ville komme for at hævne sig. Ingeborg var kæreste med skipper Ole Boesen og han fik besked på at hente et "lidet" menneskeben på kirkegården. For en sikkerheds skyld tog han et stort, men det hjalp ikke. Selvom de nok mente, at den døde kom og rystede Oswald i sengen, så overlevede han. I stedet fik han gift, og så døde han.

Imidlertid blev sagen opdaget og myndighederne kom på sporet af den kloge Karen fra Lommelev. Hun blev forhørt, og fortalte om sin virksomhed. Og så var det, at hun nævnte, at hun vidste hvem, der var hekse rundt om på øen.

Pissede ulykke ind i gården

Den kloge Karen udlagde 5 kvinder som hekse, og én af dem var Anne Palles i Tåderup. Ifølge Karen havde Anne forgjort herredsfogeden Morten Faxes kvæg, så det "styrtede bort og døde". Anne havde også et motiv. Oprindeligt havde hun og hendes mand boet på den gård i Øverup, som nu var herredsfogedens. Det havde været et rigtig godt sted, for Annes mand, Peder, var den største tiendeyder i landsbyen. Men de var blevet sat fra, så fogeden kunne få den, og havde selv fået et dårligere sted i Tåderup. På selve flyttedagen mente Karen at hun havde set, hvordan Anne vendte sig "og pissede ind i gården, og da pissede Anne Palles al ulykke ind i gården" sådan, at det kvæg, der herefterdags gik gennem porten ikke ville trives.

Det har været ubehageligt for parret at skulle flytte til et dårligere sted, og måske var det også en streg i regningen for Peder.

Jalousi mod nabokonen

Peder Palle var Annes anden ægte-mand. Først havde hun været gift med Niels, og med ham havde hun voksne børn, hvorimod hun tilsyneladende

ikke havde fået nogen med Peder. Måske var han yngre, og havde taget hende for gårdens skyld? I så fald blev han snydt, og ægteskabet gik vist heller ikke for godt.

En gang i 1691 havde han været til gilde og danset med nabokonen Maren Jacobsdatter. Hende syntes han godt om, og havde ligefrem sagt "Hvem der engang kunne få sådan en kvinde". Så var Anne blevet vred, og havde lovet Maren en ulykke, så hun ikke skulle danse med andre folks mænd og blive rost af alle folk. Efter noget tid blev Maren faktisk syg. Det startede i fingrene og bredte sig til hele kroppen – hun måtte i seng, og døde til sidst af sygdommen.

Der var også andre problemer, som Anne fik skyld for. En af bymændene i Øverup, Hans Sværke, havde problemer med afgrøderne – det var hævn fordi han havde taget Annes søn til soldat.

Tilståelse om trolddom og trommedans

Den 31. august 1692 blev Anne fængslet på Nykøbing Slot. Den unge præst i byen, Gregers Zimmer forhørte hende sammen med et par andre præster, hvilket ikke var helt efter reglerne, for først tirsdag 27. september 1692 startede sagen imod hende ved Falsters Nørre herredsting. Anne tilstod: Ja, hun var en troldkone. Ja, Fanden kom til hende i skikkelse af en sort kat, som hun kaldte "Puus", og han kaldte

hende for "Annis". Og ja, hun havde givet sig selv til Fanden med liv og sjæl. Hun var dog lidt usikker på, om det var sket for seks år siden eller 50 år siden, da hun havde været gift med sin første mand i 4 år. Nu kom grunden til, at det var gået så godt, da de boede i Øverup også frem. Niels Goddrenge (dvs. nissen) gik i gården og hjalp til, i skikkelse af en hest, et får eller en buk. "Puus" gjorde naturligvis også sit, og blev fodret med sødgrød. Hun tilstod også, at hun sammen med de andre udlagte troldkoner tog til heksemøde på Hesnæs. Hans Stang fra Hasselø slog på en sort tromme med sorte trommestikker og Abigael Nielsdatter, som Fanden kaldte "Biegell" dansede midt i raden. Abigael kunne desuden rejse på en kærnestav til Trondhjem.

Benægtelse i Højesteret

Den 2. november 1692 afsagde Falster Nørre Herreds ting – med herredsfoged Morten Faxe som dommer - dødsdommen. Derfra gik den til højere instanser; først Landstinget og siden Højesteret i København. Ved Højesteret skete der noget uventet. Anne benægtede. Hun var ingen troldkone, havde aldrig brugt trolddom og aldrig danset til den sorte tromme på Hesnæs. Det hele var noget hun havde sagt af "opdagenhed", fordi pastor Zimmer havde forhørt hende så hårdt og fordi hun havde været mørbanket af at ligge på halm og stene i fængslet. Herredsfogeden havde beskyldt hende for sine kvægproblemer, slået

hende så huen røg af, fået hende til at sige, at hun havde forgjort Maren, og så havde han befalet skriveren at føre det ind i protokollen. Hun havde ikke turdet fragå tilståelsen før, fordi han havde truet med, at hun så ville få tungen skåret ud og blive brændt. Ikkun en gammel snak?

Der var nok at tage stilling til, da Højesteret voterede den 20. marts 1693. Der var forskellige holdninger. Professor Caspar Bartholin mente, at trolddom fandtes, men slet ikke på den måde, som Anne havde forklaret om. Alt det med kat og sort tromme var noget sludder. Det var "ikkun en gammel snak". Justitsråd Poul Vinding mente egentlig ikke, at man havde bevist, at der var foregået trolddom, og hans kollega Vilhelm Muhle påtalte, at Anne ikke havde haft nogen forsvarer. Mathias Moth, som var potsvæsensdirektør, mente, at den sidste forklaring måtte være den rigtige, fordi Anne ikke havde været stillet frit før hun nu kom for Højesteret. Både han og andre kritiserede herredsfoged Morten Faxes og pastor Zimmers måde at håndtere sagen på. 6 af dommerne ville kun dømme Anne som signekone, på grund af den lille bøn mod troldskud.

Men de udgjorde et mindretal. Det nyttede jo heller ikke, at man først kunne tilstå og så klare frisag ved at benægte til sidst, mente nogle. 11 af de 17 dommere mente, at Anne var en heks og derfor skulle brændes. Samme døm fik Anne Kruse, som var død i

fængslet. Abigael Nielsdatter blev frifundet men alligevel landsforvist fordi hun havde et "ondt rygte". Den kloge kone, Karen fra Lommelev, blev dømt til kagstrygning og landsforvisning.

Afsky og forskrækkelse

Senere benådede kong Christian den Femte Anne sådan, at hun slap for at blive brændt levende, men skulle hals-hugges først. Desuden blev det besluttet, at der skulle opstilles en støtte med en tavle på henrettelsespladsen. På tavlen skulle dommen og henrettelsesdatoen skrives "med bogstaver" til "afsky og forskrækkelse" for andre.

Den 4. april 1693 foregik eksekutionerne. Liget af Anne Kruse blev brændt, Karen blev kagstrøget og Anne blev halshugget og kastet på bålet. Inden henrettelsen fik hun en halv potte vin til 8 skilling at styrke sig på. Det fremgår af amtsregnskabet, som i dag findes på Rigsarkivet.

Check ind på
Holm Sogneforenings hjemmeside
www.holmsogneforening.dk

Holm Sogneforening er også på

facebook